

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פרשת וירא

החיבור לשכת הדורות

גיליון מס' 118 תשפ"א

הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/פרשת וירא

החיבור לשרשרת הדורות

כתוב בתנא דבי אליהו רבה (כ"ה,ב): "כל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב". מסביר הצדיק רבי שמחה בונים מפשיסחא זצ"ל, את משמעות המילה "יגיעו" – מלשון נגיעה: "שצריך להיות במעשיו של כל יהודי רציפות, דבקות, התקשרות ונגיעה למעשה האבות, היינו של מעשים המפוארים שבהשתלשלות הדורות!"

הסיפור הבא ימחיש את המהות וגודל את האחריות שיש לכל אחד מאיתנו כחוליה בשרשרת הדורות: הסיפור על צוואת הרב מייזליק. את הסיפור אודות צוואה זו – סיפר הקדוש הרב אליעזר וויספיס זצ"ל הי"ד, אשר נספה בפיגוע הרצחני בדרכו לכותל המערבי – חודשים ספורים בטרם פטירתו, במסיבת בת – המצווה לבתו היחידה. הסיפור, אשר משמעותו התבררה לאחר זמן כצוואתו של האב לבתו, מופלא ביותר, והרקע העומד מאחוריו מעניק לו מימד עמוק שבעתיים. וכך אמר הרב מייזליק לבתו ביום מן הימים, כאשר הזדמן לו לנהל עמה שיחה מעמיקה ברוגע ובשלווה בעת טיול שערכו בשיט על גבי נהר הדנייפר שברוסיה: "בתי היקרה, אינני מרגיש שיש צורך לצוותך שתשמרי שבת לאחר מותי, שתאכלי כשר וכדומה. זו אינה הצוואה שלי – אלא ציווי הבורא בו מצווים אנו ועומדים מהיום בו עמדו רגלי אבותינו על יד הר סיני! יודע אני כי ההכרה בחובתנו למלא אחר ציוויו של אבינו שבשמים – מושרשת עמוק בתודעתך, ואין לי כל חשש שלאחר מותי תחול אצלך

התרופפות בשמירת המצוות. אולם דבר אחד ברצוני לבקש ממך: מבקש אני, שתשתדלי להתנהג בצורה כזאת שכל מי שיפגוש בך, בכל מקום, יראה עליך באצבעו ויאמר: "הנה זאת בתו של ר' יהודה לייב מייזליק!"... זאת תהיה המצבה הנצחית שלי, וכך בכל תנועה מתנועותייך יהיה משום המשכיות לשמי גם לאחר שאעזוב את העולם הזה! אין לי בן שיאמר אחרי קדיש, אין לי בן שישא את שמי, אולם אם תמלאי את בקשתי – הרי שאת תהיי ה'קדיש' שלי, ואת תמשיכי את שמי כאשר יכירו הכל כי בתי את". "ברצוני שתדעי", הוסיף הרב מייזליק ואמר לבתו, "שכבר אמרו חז"ל כי 'ברא מזכה אבא' – הבן מזכה את האב. אם יש לרשע בן צדיק – הבן הזה מוציא אותו מהגיהנום, ואני סמוך ובטוח שבזכות התנהגותך המופתית ומעשיך הטובים אנצל מגיהנום ואזכה להתענג בגן העדן! לכן אני מבקש ממך, שלא תעשי דברים שבגינם יוצאו אותי מגן עדן. וככל שתשתדלי יותר להתנהג כראוי לבת ישראל כשרה ולבתו של לייב מייזליק – תעלה נשמתך למדור יותר עליון ויותר קרוב לשכינה הקדושה. ואם יתנכל אליך היצר וינסה להדיחך – אל תתפתי לשמוע לו. זכרי, כי אם ח"ו תילכדי ברשתו – עלול כל עמלי שעמלתי כל חיי לרדת לטמיון, ח"ו!". "הבה ואמשול לך משל בעניין זה", הטעים הרב מייזליק, "הנה את רואה את הגשר הזה, הנטוי מעל נהר הדנייפר?", שאל, בהצביעו על גשר איתן אשר מתוח היה מגדתו האחת של הנחל אל גדתו השניה – "ובכן, מאות אנשים עסקו בבנייתו: מהנדסים, טכנאים ופועלים רבים השקיעו עמל רב עד שראוהו גמור ומושלם. משנסתיימה מלאכת הבניה, והגשר נמסר לממשלה שהזמינה אותו – הגיש הקבלן את חשבון ההוצאות עבור הקמת הגשר. אולם לפני שמאשרים את התשלום עבור גשר שכזה – עורכים לו מבחן חוזק, בכדי לוודא שהגשר מסוגל לשאת את כובד המשאות והתנועה העתידה לעבור עליו. וכיצד מבצעים את המבחן?

פשוט מאוד... מעבירים על הגשר כארבעים קרונות עמוסים, והיה אם עברו הקרונות בשלום – הרי שהגשר עבר את המבחן בהצלחה, ואזי יקבלו כל העובדים את שכרם, וישמחו בעמלם. ובכן, התחילו להעביר את הקרונות בזה אחר זה. הקבלן והעובדים הרבים עומדים צפופים ומתוחים, וליבם פועם בעוז: היעמוד הגשר במבחן והם יקבלו את שכר מאמצם העצום, ומלבדו אף תהילה ומוניטין – או שמא חלילה לאו? "קרן אחר קרן עובר, כאשר כל קרן העובר בשלום – גורם אושר לפועלים ולמהנדסים הצופים בו, ומגביר את קצב פעימות ליבם. והנה עברו עשרה קרונות, ועוד עשרה, וכבר שלושים קרונות חלפו על פני הגשר, שלושים אחד וכך הלאה. והנה כבר עולה על הגשר הקרון הארבעים, האחרון שבשיירת הקרונות. המתח עולה, ואזי לפתע, שוד ושבר... כשהקרון האחרון הגיע לאמצע הגשר – קרס הוא תחתיו בשאון אדיר, וסחף עימו את כל הקרונות אל מי הנהר... כל עמלם של המהנדסים, של הטכנאים ושל הפועלים – ירד למצולות. ברגע אחד איבדו את כל שכרם ותהילתם, ובמקום לצאת וזרי דפנה על ראשם – כבשו פניהם בקרקע בבושה. "זהו המשל!", הבהיר הרב מייזליק, והמשיך: הנמשל מרמז לגשר הדורות, הנמשך מאברהם אבינו עד דורנו אנו. אבותינו ואבות אבותינו עברו בשלום את גשר החיים, עמדו בכל הניסיונות והתלאות שהדורות העמיסו עליהם, והצליחו במבחן העליון של דביקות באמונה וביטחון בה'. כשאזכה ואגיע לעולם שכולו טוב – אפגוש שם את כל הסבים וסבי סבים, אשר כולם טון והמשיכו את שרשרת הדורות לבית מייזליק עד הנה. אולם כאן יש לזכור, כי אם חלילה הקרון האחרון שלפני ביאת משיח צדקנו לא יעמוד במבחן, ויקרוס תחת ניסיונות החיים הקשים – הוא עלול לסחוף אחריו את כל הגשר המפואר, שאבותינו ואבות אבותינו עמלו ובנו לקדש שם שמים. "לפיכך התבונני היטב וראי, כיצד עיני כל

הסבים והסבתות שמהם מסתעפת משפחתנו המפוארת צופות עליך בחרדה ומייחלות שלא תביישי אותם! כיצד ממתינים בציפייה דרוכה לראות אם תשלימי את שרשרת הקרונות העמוסים בתורה ובמעשים טובים. אם ירצה היצר לפתותך לסטות מדרך הישר, עני לוו: 'אבא שלי, סבא שלי וכל הדורות שלפני - שמרו תורה ומצוות וקידשו שם שמים. אני נשארתי לפליטה מכל הדורות, הנני הקרון האחרון לבית מייזליק. אם ארד רח"ל מהדרך, אסחוף אחרי את כל שרשרת הדורות שהשתלשלו מאז היהודי הראשון ועד היום, ואנה אוליך את חרפתי על שגרמתי לכך? כלום יתכן שדווקא אצלי תיפסק השרשרת הקושרת אותי אל העבר המפואר של אבות אבותיי? אם אלו יהיו מחשבותייך, ועל פיהם תכווני את דרכייך - בוודאי תינצלי בסייעתא דשמיא מכל המלכודות והמוקשים שטומן לך היצר הרע!" - סיים הרב מייזליק את דבריו.

באותו הלילה, לאחר שמסר את צוואתו לבתו, לקה הרב מייזליק, אשר היה בריא ושלם באותו היום, בשבץ מוחי, ולאחר ארבעה ימי מאבק עם מלאך המוות - השיב את נשמתו הטהורה ליוצרו. דבריו הנכוחים, היו בבחינת צוואה מופלאה, אשר ראוי שתעמוד לעיני כל בן או בת באשר הם. אולם עלינו לזכור, כי בה במידה שמחייבים הדברים את הילדים - הרי שמחייבים הם אף אותנו ההורים/מחנכים המופקדים על חינוכם. אילו יתרשלו ההורים/המחנכים בחינוכם ויפקירו את עתיד ילדיהם - הרי שקולר האשמה בגין ניתוק שרשרת הדורות יהא תלוי בצווארם, וכיצד ישאו את פניהם אל אבותיהם ואבות אבותיהם?

*

בפרשת השבוע כתוב: "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'". וכתב ה"משך חכמה": הנה חינוך מצוה לבנים במצות עשה לא נזכר, רק עשה של "ולמדתם את בניכם". ושם מדובר על תלמוד תורה. ובגמרא (נדר דף כ"ט) כתוב שהאב חייב לחנך בנו במצוות ואין האשה חייבת לחנך בנה במצוות. וכוונת הגמרא: כמו שאשה פטורה ממצות תלמוד תורה כך היא פטורה מללמד את בנה תורה. והמקור לכך שמצות חינוך הוא מצות עשה – מהפסוק הזה. מאברהם אבינו שיצוה את בניו כשהם קטנים על המצוות. והוסיף ה"משך חכמה" וכתב שכאן משמע שמצות החינוך המוטלת על האב היא גם לחנך את הבנות.

*

מטרת החינוך היא לא רק ללמד או לומר לילד מה לעשות ומה לא לעשות... מטרת החינוך היא (גם) לחבר את הדור הבא עם הדור הקודם – להמשיך את השרשרת שהתחילה אצל אברהם אבינו. כדי להעביר הלאה את הדברים ולהמשיך את השרשרת, צריך להיות מחובר. מי שמחובר – יש לו רצון ויכולת לחבר את הדורות הבאים.

*

איך נגרום לילד להרגיש מחובר?
א. אם אנחנו מחוברים. ב. חינוך באהבה ובשמחה. ג. כשהילד יבין שהוא חוליה בשרשרת שמגיעה עד אברהם אבינו.
רש"י מפרש "כי ידעתיו" – לשון חיבה. ואומר רש"י שפירוש הפסוק הוא: הסיבה ש"ידעתיו" – כיוון שהוא מצווה את בניו לשמור דרכי. אפשר לפרש כך: כי ידעתיו – הסיבה שנתתי לו חיבה ואהבה, למען אשר יצווה את בניו – כדי שאברהם אבינו יחבר את הדורות הבאים. אם אנחנו רוצים לדעת איך לחנך ולחבר את החוליות הבאות בשרשרת עלינו להתבונן מה היה בהתחלה – בחיבור הראשון...

תחילת השרשרת הייתה אצל אברהם אבינו. מי חיבר אותנו וגרם לו לחבר את הדורות הבאים? הקב"ה. איך ה' עשה זאת? על ידי החיבה והאהבה לאברהם אבינו – "כי ידעתיו". משם אפשר ללמוד כיצד לחבר... על ידי חיבה ואהבה. חינוך באהבה, מתוך חיבור עם הילד/תלמיד – זה מה שיחבר את התלמיד לתורה ויגרום לו לחבר את בניו וכך הלאה...

*

ה"בעל הטורים" כתב: "אשר יצוה" – בגימטריא תורה, ובגימטריא "ברית". לאור דבריו אפשר לומר כך: תורה – ברית. ברית זהו קשר וחיבור. כדי שהחינוך יחזיק לאורך שנים וכדי ללמד תורה צריך "לקשור" את הילד לתורה. איך עושים זאת? "כי ידעתיו". כל אחד הוא המשך של הדור הקודם ומשפיע על הדור הבא. מחובר לעבר ומחבר את העתיד... ורק מי שמחובר יכול לחבר!

*

כתוב במשנה בפרקי אבות: "משה קיבל תורה ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים, והם מסרוה לאנשי כנסת הגדולה". שואל הבן איש חי דיע"א: מדוע מיהושע והלאה כתוב לשון "מסירה", ואילו אצל משה רבנו כתוב "קבלה"? היה צריך להיות כתוב: ויהושע קיבלה ממשה, וזקנים מיהושע וכו' ואנשי כנסת הגדולה קבלו מנביאים. ותירץ: ללמדך שהרב חייב להשתדל ללמד יותר ממה שהתלמיד רוצה ללמוד. כמו שאמר רבי עקיבא לרשב"י (פסחים ק"ב ע"א): יותר ממה שהעגל רוצה לינק, פרה רוצה להניק. לכך אמר "ומסרה ליהושע" – הוא התעורר למסור ליהושע, ולא המתין עד שבא יהושע אצלו וביקש לקבלה ממנו, וכך אצל כולם – הם לא המתינו שיבקשו מהם אלא התעוררו למסור אותה. כי מסירה תולה הדבר בהרב, וקבלה תולה הדבר בתלמיד הלומד – שהוא התעורר לקבל.

מדברי ה"בן איש חי" נלמד כי ההנהגה עם התלמיד צריכה להיות באופן כזה שיהיה לרב חשק ורצון למסור ואהבה ותשוקה ללמד. ואז – יידבק התלמיד וירצה ללמוד. שהרי – דברים היוצאים מן הלב – נכנסים ללב. רק מי שמחובר יכול לחבר...

*

על הפסוק "כי ידעתיו וכו' למען אשר יצוה" וכו' שואל ה"שפת אמת" (וירא תרמ"ו): הרי לא מצינו בתורה כל צוואה שציווה אברהם אבינו קודם פטירתו? ותירץ ה"שפת אמת": הפועל "יצוה" שנאמר כאן הוא מלשון צוותא וחיבור. כלומר, אברהם אבינו היה מחבר כל הדורות העתידים לצאת ממנו, לכל מעשים טובים שעשה.

אפשר להסביר את דבריו בשני אופנים: א. על ידי עמידתו של אברהם אבינו בניסיונות הוא נתן כוח לכל הדורות הלואה לעמוד בניסיונות. ב. החיבור הוא על ידי ההכרה שלנו שאברהם הוא אבינו ואנחנו חוליה בשרשרת שמגיע עד אליו.

ההסבר השני יובן על פי הסיפור הבא: האגדה מספרת שכאשר הגיע הטפסן הניו – זילנדי אדמונד הילארי אל פסגת האוורסט בשנת 1953 למניינם, לאחר שמכל הצוות הגדול שעמל במשך זמן כה רב להגיע אל הפיסגה – נותרו רק הוא וחברו הטיבטי – טנסינג נורגי, בטרם הספיק להוציא מפיו את קריאת השמחה: "הידד! הגענו!..." הוא נעמד משתומם, לא מאמין למראה עיניו. למעלה, על הפסגה – הוא ראה ילד קטן יושב ומשחק בשלווה בחול... הוא תפס את הילד הקטן שנבהל מעצם הופעתו, ובגרון יבש מטורח המאמץ צעק תוך שהוא מנסה להגביה את קולו מעל לקול בכיו הצווחני של הילד: "אמור לי, כיצד הגעת אתה, שהנך כה קטן, עד הפסגה, בעוד אני וחברי טרחנו כה רבות, ובקושי הגענו רק שנינו?". לאחר שנרגע הילד מעט, השפיל את עיניו ואמר: "נולדתי כאן... כל אחד מאיתנו נולד על הר. נולדנו על פסגה. אנחנו בני אברהם יצחק ויעקב.

הידיעה הזאת נותנת לנו כוח רב, יחד עם זאת – היא מחייבת. מחייבת אותנו להמשיך ולחיות על הפיגה ולחנך את ילדנו באופן כזה שיישארו גם הם בפסגה וכך יחנכו את ילדיהם וכן הלאה. ילד שיודע שהוא עוד חוליה בשרשרת הדורות, ילד שמבין שהוא נולד על "פסגה" – ירגיש תחושת חשיבות וגם יהיה לו רצון להתחבר לשרשרת החשובה הזאת...

*

באחד הימים שאלתי את התלמידים בכיתה: כתוב במשנה בפרקי אבות: משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע. איפה זה "נגמר"? ענו התלמידים במקהלה: "אצל אנשי כנסת הגדולה". שהרי כך כתוב שם במשנה: ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרו לאנשי כנסת הגדולה... אמרתי להם: תלמידים יקרים! זה לא נגמר, עכשיו זה כאן אצלנו, ואתם תמסרו הלאה... אין ביכולתי לתאר במילים את אוירת הרוממות שהורגשה בכיתה באותה שעה.

*

"אבות ובנים"...

על הפסוק "כי ידעתיו" וכו' כתב ה"בעל הטורים" דבר נוסף: "אשר יצווה את בניו" – סופי תיבות תורה. מדבריו ניתן ללמוד יסוד חשוב ביותר: הדרך לצוות (מלשון צוותא...) ולחבר את הבנים – היא על ידי "תורה". על ידי חיבור לתורה ולימוד תורה. לימוד עם מי? לא רק עם הרב בכיתה... אלא לימוד עם האבא.

וזה לשונו של ה"פלא יועץ" (ערך תורה): "וכשיגדל הילד מעט ויהא קטן היודע לדבר, אביו מלמדו תורה. ובכל יום ובכל שעה יאמר עמו פסוקי תורה וענייני תורה. וכשיגדל עוד מעט, יוליכנו אצל מלמד תינוקות. ולעולם כשילמד אצל מלמד תינוקות – הלימוד של בית הוא עיקר. ובכל יום ובכל לילה ובכל שבת ובכל עת שהוא פנוי ילמוד

עם התינוק כפי כוחו".

ובמשנה ברורה (סימן קט"ו ס"ק א') מובא: "כתוב ב'טור", מה שתיקנו לומר אבינו בברכת השיבנו, ובסלח לנו, מה שאין כן בשאר ברכות, היינו טעמא (הטעם הוא) שאנו מזכירים לפניו שהאב חייב ללמוד עם בנו, ובסלח לנו – משום שכתוב "וישוב אל ה' וירחמהו", לכן אנו מזכירים רחמי האב על הבן".

ושמעתי פעם (אינני זוכר בשם מי) שמדברי ה"משנה ברורה" יוצא שאבא שלא לומד עם בנו, לא יכול לומר "השיבנו אבינו". כי הקב"ה ישיב לו: אתה עצמך לא לומד עם בןך...

*

ואם יחשוב אדם שלימוד עם בנו זה ביטול תורה (באיכות) ... הנה סיפור מעניין: בערב חג השבועות ניגש אברך אל הגראי"ל שטיינמן זצ"ל ושאל: בני הקטן רוצה שאלמד אתו בליל החג, אך הילד לא יחזיק מעמד כל הלילה, ואני אשאר בשאר השעות בלי חברותא, אך אם אלך לישיבה תהיה לי חברותא כל הלילה. האם יש לי להעדיף את הלימוד שלי בעצמי, או של בני? השיב הרב במתק לשונו: הלימוד שלך עם בןך – זהו גם כן הלימוד שלך...

*

דבר נפלא מצאתי בכתבי ה"חתם סופר". ה"חתם סופר" (ב"תורת משה") שואל: אם אברהם אבינו הגיע לדרגת נבואה "להודיעו אשר יעשה במשפט אומה או עיר פלונית", מדוע ימנע ה' ידיעה זו ממנו? מדוע יגרע חלקו מכל הנביאים?! משיב ה"חתם סופר": לא הגיע אברהם למדרגה גבוהה של נבואה. מדוע? "לא מפני שלא היה ראוי, אלא מפני שלא היה לו פנאי לייחד מחשבתו ולהתבונן בעניינים גבוהים כאלו, מפני שהיה מתעסק עם בניו ועם ביתו אחריו ללמדם דרך ה'". ובתחילת דרכם, בני ביתו היו במדרגה נמוכה. "וכיון שהשפיל דעתו ושכלו לכבוד ה' יתברך ללמדם דרך ה' והפסיד

לעצמו מדרגת נבואתו, לכן אמר הקב"ה: "המכסה אני" וכו' וכי בשביל זה יפסיד?! הלוא ידעתי שלא הגיע לזה רק "למען אשר יצוה את ביתו ואת בניו אחריו"!! לכן ה' מתגלה אליו ונודע אליו. לא על אברהם אבינו בלבד מבקש ה"חתם סופר" ללמדנו, אלא על כל אחד ואחד מישראל שעוסק בחינוך ילדים. ה' מפצה בשפע רוחני את כל מי שעוסק בחינוך ונאלץ כביכול "לוותר" על טיפוחו הרוחני האישי... ה' מבשר לנו בפרשתנו שהוא לא יצא נפסד!

*

לסיום:

יש עוד רווח גדול להורים ולכל העוסקים בחינוך:
"כשאתה מחנך - אתה מתחנך"...

שבת שלום!

העלון יוצא לאור
בסיוע תלמוד תורה
"נצח ישראל" בית שמש

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com